

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

Προσέλευση και στρατολόγηση των μελών της οικογένειας

Η οικογένεια αποτελείται από την Π, η οποία είναι 23 ετών και έναν γιο, τον Ρ, ο οποίος είναι 8 ετών. Η Π τον γέννησε όταν ήταν έφηβη. Είναι μονογονεϊκή οικογένεια (για διάφορους λόγους ο σύζυγος δεν είναι πλέον παρών στο σπίτι). Αυτή τη στιγμή ζει με τους γονείς της, τον γιο της και έναν αδερφό της. Ο Ρ έχει μια εξαιρετική σχέση με τον θείο του, Α, και παίζουν πολύ μαζί.

Ο Α έχει ολοκληρώσει ένα κύκλο Επαγγελματικής Κατάρτισης και σήμερα εργάζεται ως μηχανικός σε ένα κατάστημα αυτοκινήτων. Η δουλειά του είναι επισφαλής, αλλά πιστεύει ότι είναι τυχερός λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα κατάσταση. Ζουν στα προάστια έξω από μια την πόλη. Ο γιος της μοιράζεται ένα δωμάτιο με τον αδερφό της, Α. Δεν υπάρχει επαρκής χώρος στο σπίτι για να κάνει τα μαθήματά του. Οι εργασίες γίνονται στο σαλόνι με την τηλεόραση ανοιχτή.

Πριν κανονίσει μια συνάντηση με την οικογένεια, ο εκπαιδευτικός συλλέγει πληροφορίες σχετικά με τους πόρους της κοινότητας. Η γειτονιά είναι πολύ υποβαθμισμένη και στερείται πόρων. Υπάρχει ένα πάρκο όπου ο Ρ πηγαίνει συχνά να παίξει. Σχεδόν ποτέ δεν έχει χρόνο να κάνει τα μαθήματά του γιατί μένει στο πάρκο μέχρι αργά παίζοντας ποδόσφαιρο.

Η δουλειά της Ρ είναι να βοηθά τους γονείς της στην αγορά. Είναι επισφαλής και προσωρινή εργασία που δεν αποφέρει καλό εισόδημα.

Ο εκπαιδευτικός την ενημερώνει ότι είναι πολύ έξυπνος, αλλά συχνά λείπει και αυτό επηρεάζει την απόδοσή του στο σχολείο. Η αγαπημένη του ενασχόληση είναι να βοηθά τον θείο του να επιδιορθώνει μοτοσυκλέτες.

Σε αυτή την πρώτη συνάντηση Οι σχολικές δυσκολίες του Ρ δεν αναφέρονται. Στη δεύτερη συνάντηση αναφέρονται οι απουσίες του παιδιού. Η μητέρα ζητά συγγνώμη και δικαιολογεί την απουσία του παιδιού της: είναι κουρασμένο, το κεφάλι του πονάει, ή δεν ένιωθε έτοιμος να πάει.

Του επιτρέπει να μείνει σπίτι υποστηρίζοντας ότι τη στεναχωρεί πολύ που τον βλέπει κακόκεφο γιατί πιστεύει ότι υπέφερε πολύ από την κακομεταχείριση του πατέρα του, τον αγαπάει πολύ και θέλει να τον προστατέψει. Επιπλέον, σκέφτεται ότι ίσως με αυτόν τον τρόπο μπορεί να γίνει μηχανικός όπως ο θείος του. Πιστεύει ότι το σχολείο δεν του διδάσκει τίποτα χρήσιμο που θα τον βοηθήσει αργότερα στη ζωή.

Δημιουργία δεσμού με την οικογένεια

Η σχέση με την οικογένεια ΧΧ ξεκινά με την τηλεφωνική επικοινωνία από εκπαιδευτικό λόγω των χαμηλών ακαδημαϊκών επιδόσεων της κόρης, Γ, η οποία είναι 14 και φοιτά στη Β Γυμνασίου και στον έλεγχο Α τετραμήνου έχει σε 4 μαθήματα βαθμό κάτω από τη βάση. Πιστεύει ότι μπορεί να ολοκληρώσει τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με λίγα ερεθίσματα και υποστήριξη από την οικογένειά της.

Κανονίζεται μια συνάντηση στο χώρο του σχολείου. Η μητέρα, η Τ, φτάνει μόνη της. Ξεκινάμε τη συζήτηση δείχνοντας ενδιαφέρον για τις καθημερινές πτυχές, πόσα παιδιά έχει, ποιες είναι οι ηλικίες τους, αν ήταν εύκολη η μετακίνησή της, αν νιώθει άνετα, αν θέλει καφέ ή νερό.

Τη ρωτάμε: Πότε το παιδί σας πήρε καλύτερους βαθμούς, πέρυσι ή φέτος; Τι γνωρίζετε για τη ζωή της κόρης σας στο σχολείο που θα θέλατε ή θα έπρεπε να μάθουμε; Τι έχετε κάνει στο παρελθόν για να βοηθήσετε την κόρη σας στις σχολικές δυσκολίες; Ποια λάθη πιστεύετε ότι έχετε κάνει και που τα πήγατε καλά;

Κάνουμε κάποιες ερωτήσεις για να μάθουμε τι έχει κάνει για το παιδί της στο σχολείο, όπως: ποια έγγραφα έχετε υπογράψει; Πόσες φορές έχετε έρθει στο σχολείο για να μιλήσετε με τους εκπαιδευτικούς του παιδιού σας;

Στη συνέχεια, εξηγούμε ξεκάθαρα γιατί την έχουμε καλέσει, ποιος είναι ο ρόλος μας και τι μπορούμε να της προσφέρουμε.

Η Τ απαντά αμυντικά: «Δεν είναι καλή στο σχολείο, απλά δεν είναι για εκείνη. Δε νομίζω ότι μπορείτε να κάνετε κάτι γιατί οι δάσκαλοι την έχουν βάλει στο μάτι γιατί είναι Ρομά. Νιώθει πολύ μόνη στο σχολείο γιατί δεν είναι άλλοι Ρομά μαθητές στην τάξη της», λέει.

Προσπαθούμε να μετατρέψουμε τις αρνητικές της σκέψεις σε θετικές: «Μη φοβάσαι. Το παιδί δεν πρόκειται να μείνει μόνο του στο σχολείο γιατί αν και δεν υπάρχει άλλη μαθήτρια Ρομά στο τμήμα της, υπάρχει στο άλλο τμήμα.

Πολλοί νέοι Ρομά εγκαταλείπουν το γυμνάσιο σε ηλικία 13-14 ετών χωρίς να αποφοιτούν. Όμως όλο και συχνότερα βλέπουμε μαθητές Ρομά που μετά την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνεχίζουν στην επαγγελματική κατάρτιση κι ακόμη έχουμε φοιτητές Ρομά στα πανεπιστήμια.

Η Γ έχει χρόνο να επαναπροσδιορίσει το μέλλον της και μπορούμε να της δώσουμε εναλλακτικές. Πιστεύουμε σε αυτήν και δουλεύοντας μαζί μπορούμε να πετύχουμε. Μπορεί να αισθάνεται καλά που πηγαίνει στο σχολείο και μπορεί να τελειώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση. Η μαμά, απαντά: Ακόμα κι αν σπουδάσει η Γ, δεν υπάρχει δουλειά.

«Εσείς, αν είχατε κατάσταση ρούχων και χρειαζόσασταν υπάλληλο, ποιον θα προσλαμβάνατε; Ένα παιδί που δεν έχει τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή ένα που έχει σπουδάσει;

Στη συνέχεια, δεσμευόμαστε για βοήθεια:

Θα συμπεριλάβουμε τη Γ στην ενισχυτική διδασκαλία (στο τμήμα ένταξης, στο ΖΕΠ), ώστε να μπορέσει να βοηθηθεί στα μαθηματικά και τη γλώσσα, αλλά πρέπει η οικογένεια να παρακολουθεί τις συναντήσεις γονέων, να έρχεται να ρωτά τους εκπαιδευτικούς και να δουλέψουμε μαζί ώστε να συμφωνήσουμε σε μικρούς στόχους που μπορούμε να πετύχουμε κάθε μήνα. Συμφωνείτε;

Εφαρμογή των ενεργειών που προβλέπονται από το οικογενειακό πρόγραμμα εργασίας

Οικογένεια Ρομά, που αποτελείται από τη μητέρα και τις δύο κόρες, 12 και 13 ετών, δέχτηκε να συμμετέχει στην παρέμβαση. Αρχικά η οικογένεια ανταποκρίνεται, αλλά μετά από ένα μήνα τα κορίτσια ξεκινούν τις αδικαιολόγητες απουσίες, δεν κάνουν τις εργασίες τους και παρατηρείται κακή συμπεριφορά. Οι επιδόσεις τους πέφτουν σημαντικά.

Πρέπει να προγραμματιστεί μια συνάντηση με τη μητέρα για να διερευνηθούν τα αίτια. Εκείνη λέει ότι έχουν βασικές ανάγκες που δεν ικανοποιούνται και δεν μπορούν να επικεντρωθούν στην εκπαίδευση των κοριτσιών τους. Δεν λαμβάνουν πια το επίδομα από τις Κοινωνικές Υπηρεσίες. Συνεπώς πρέπει όλη την ημέρα να είναι στο δρόμο πουλώντας παλιοσίδερα και τα παιδιά τα προσέχει η γιαγιά, η οποία έχει κινητικά προβλήματα. Αναλύοντας την απάντηση συμπεραίνουμε ότι η οικογένεια δεν έχει δεσμευτεί ουσιαστικά στην παρέμβαση. Διαφορετικά θα είχαν ενημερώσει για την αλλαγή της οικογενειακής κατάστασης. Επιπλέον, η οικογένεια δεν δίνει τη δέουσα σημασία στο γεγονός ότι οι κόρες της έχουν μια κανονική εκπαιδευτική ζωή. Δεν κατανοούν τη ζημιά που συντελείται μέσω της σχολικής διαρροής. Συνεπώς επανεξετάζεται η στρατηγική από το σχολείο. Το πρώτο που επιδιώκεται είναι η έμπνευση εμπιστοσύνης δείχνοντας την ανησυχία του σχολείου για την κατάσταση που βιώνουν και την επιθυμία του να βοηθήσει να ξεπεραστεί.

Προσπαθούμε να βοηθήσουμε να καλυφθούν κάποιες από τις βασικές ανάγκες που έχει η οικογένεια. Θυμίζουμε την αλλαγή που παρατηρήθηκε στις κόρες τους όταν αρχίσαμε να δουλεύουμε μαζί. Η κατάσταση είναι διαφορετική τώρα, οπότε το σχολείο τους παραπέμπει στις Κοινωνικές Υπηρεσίες για να δοθεί βοήθεια. Επικοινωνούμε με άλλους γονείς που μένουν κοντά τους και φέρνουν τα παιδιά στο σχολείο, ώστε να εξυπηρετούν και τα κορίτσια.

Συνολικό παράδειγμα καλής πρακτικής παρέμβασης:

Πρώτη επαφή

Ερχόμαστε σε επαφή με την οικογένεια του Κ.Γ. τηλεφωνικά εξηγώντας εν συντομία τι θέλουμε να κάνουμε.

Κανονίζουμε μια πρώτη συνάντηση με τη μητέρα. Την προσεγγίζουμε με ενσυναίσθηση, ενθυμούμενοι ότι βρίσκεται έξω από την πραγματικότητα και το περιβάλλον της. Όταν η μητέρα μας εξηγεί τη δύσκολη κατάσταση που βιώνουν σχετικά με το σχολείο, αντί να κρίνουμε, αναρωτιόμαστε πώς έχει εξελιχθεί η κατάσταση και αναλύουμε το πρόβλημα βήμα βήμα, εστιάζοντας σε συγκεκριμένες συμπεριφορές και προσπαθώντας να εξετάσουμε την κατάσταση από διαφορετικές γωνίες.

Επιπλέον, σκεφτόμαστε μαζί τις προσδοκίες που έχουν οι οικογένειες όσον αφορά την υποστήριξη που τους προσφέρουμε. Μετά εξηγούμε με απλά λόγια την παρέμβαση και παρατηρούμε προσεκτικά πώς αντιδρά η μητέρα, τόσο λεκτικά όσο και με τη γλώσσα του σώματος.

Στόχος μας είναι η οικογένεια να αντιληφθεί ότι αντιμετωπίζεται με ευγένεια, ότι η σχέση βασίζεται στην εμπιστοσύνη και στο ενδιαφέρον μας. Στόχος είναι να προσπαθήσουμε να πείσουμε τη μητέρα πόσο σημαντικό είναι να εμπλακεί το ζευγάρι και όχι μόνο η ίδια.

Για να ενισχύσουμε την αποδοχή της οικογένειας: Κάνουμε ιδιαίτερη προσπάθεια μνα χρησιμοποιήσουμε γλώσσα που είναι αρκετά σαφής για να καταλάβουν τα πάντα: τον σκοπό της παρέμβασης, τους στόχους που θέλουμε να επιτύχουμε, τη μελλοντική πορεία και βελτίωση... Σιγουρευόμαστε ότι οι πληροφορίες που παρέχουμε είναι κατανοητές κάνοντας ερωτήσεις πριν δώσουμε περαιτέρω διευκρινίσεις.

Χρησιμοποιούμε φράσεις όπως : «Θα κάνουμε κάτι μαζί», «Πιστεύουμε στις δυνατότητές σας και θα σας βοηθήσουμε να τις ενισχύσετε για να αναπτυχθούν όλες οι δυνατότητες που έχετε ως οικογένεια».

Σεβόμαστε τις αποφάσεις τους και βλέπουμε τα πράγματα από τη δική τους οπτική γωνία. Προσπαθούμε να κατανοήσουμε την καθημερινότητά τους , τα πολιτισμικά τους χαρακτηριστικά: κανόνες σεβασμού, σχέσεις μεταξύ των φύλων, διαφορετικοί ρόλοι μέσα στην οικογένεια κλπ. Δεχόμαστε ότι αντιλαμβάνονται και σκέφτονται διαφορετικά.

Αρχική προσέγγιση

Και οι δύο γονείς έρχονται στο σχολείο για να συναντήσουν τους εκπαιδευτικούς, ιδιαιτέρως τον υπεύθυνο της παρέμβασης. Καθορίζουν το χρόνο που μπορούν να διαθέσουν στις συνεντεύξεις. Εξηγούμε τους στόχους και ζητάμε να δεσμευτούν για τη συμμετοχή τους.

Σχεδιασμός οικογενειακού προγράμματος.

Με τις πληροφορίες που έχουμε συλλέξει σχεδιάζουμε και παρουσιάζουμε στην οικογένεια ένα πρόγραμμα το οποίο μπορεί να τροποποιηθεί μετά από συζήτηση μαζί τους. Τους βοηθάμε λέγοντάς τους, για παράδειγμα: «Ας δούμε τι μπορούμε να κάνουμεμαζί ώστε το παιδί σας να έχει καλύτερα αποτελέσματα στο σχολείο... εσείς γνωρίζετε καλύτερα το παιδί σας, επομένως βοηθήστε με να το καταλάβω για να μπορέσω να το βοηθήσω...».

Είναι η ώρα που επιστρατεύουμε όλες μας δεξιότητες διαπραγμάτευσης και παρακίνησης. Για παράδειγμα: Τι πιστεύετε για τις ενέργειες που έχουμε προτείνει; Πιστεύετε ότι θα ήταν αποτελεσματικές; Τι δυσκολίες μπορούν να προκύψουν; Φροντίζουμε η οικογένεια να αποκτήσει είναι αισιόδοξη σχετικά με τα αποτελέσματα που θα πιθανώς να επιτευχθούν με τις ενέργειες που προτείνουμε (τμήμα ένταξης, ενισχυτική διδασκαλία, ΖΕΠ, συνεδρίες με ψυχολόγο/κοιν. λειτουργό).

Υλοποίηση του προγράμματος

Η μητέρα δηλώνει ότι θέλει να βρει δουλειά και την παραπέμπουμεστις υπηρεσίες απασχόλησης. Ο πατέρας, έχοντας δει τη θετική αντίδραση της μητέρας, ζητά το ίδιο και ακολουθούμε την ίδια πορεία. Ο δεσμός αποδείχτηκε επαρκής και η οικογένεια ανταποκρίνεται πολύ θετικά στις πρωτοβουλίες μας.

Προετοιμάζουμε μια λίστα με όλα τα θετικά που έχουν επιτύχει για το παιδί τους, όσον αφορά: πώς μιλά στους δασκάλους, συμπεριφορά στους συμμαθητές, παρέες/φιλίες, πώς αντιλαμβάνονται τους βαθμούς, τις εργασίες για τις οποίες προηγουμένως δεν γνώριζαν, κ.λπ. Τους τα παρουσιάζουμε και ρωτάμε αν είναι ικανοποιημένοι όπως και εμείς. Στέλνουμε συνεχώς μηνύματα ενθάρρυνσης, για παράδειγμα:

«Μπορείς να το κάνεις».

«Δεν είμαστε μόνοι, υπάρχουν πολλοί άνθρωποι εδώ που βοηθούν το παιδί σας».

«Είσαι πολύ ικανός να βοηθήσεις το παιδί σου».

«Οποιαδήποτε βοήθεια δίνετε στο παιδί σας θα σας βοηθήσει να το πλησιάσετε περισσότερο και θα είναι ευγνώμον».

«Τι διαφορά υπάρχει αν αυτός είναι μη Ρομά και εσύ είσαι Ρομά! Αν μπορεί να το κάνει αυτός/ή, κι εσύ μπορείς! (Ενίσχυση αυτοεκτίμησης)»

«Είμαστε σίγουροι ότι με την προσπάθεια και την αφοσίωσή μας θα την βοηθήσουμε να πετύχει.»

«Πολλοί άλλοι Ρομά τα κατάφεραν και δεν ήταν εύκολο.»

Ωστόσο, πριν τελειώσει η παρέμβαση, μια από τις συμφωνίες δεν τηρήθηκε. Προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε το πρόβλημα με μια άλλη τεχνική, την αντιστροφή ρόλων. Εσύ θα είσαι ο εκπαιδευτικός κι εγώ ο/η γονέας. Ακούγοντας πώς μιλά ως εκπαιδευτικός θα συνειδητοποιήσουμε τυχόν λάθη που έχουν γίνει στην παρέμβαση.

Ανατροφοδότηση και αξιολόγηση της παρέμβασης

Στο σχολείο η κατάσταση τείνει να εξομαλυνθεί. η μαθήτρια βελτιώνει τις επιδόσεις της. Η παρακολούθηση της μαθήτριας περιλαμβάνει: συντονισμό, συναντήσεις, μηνιαίες ανασκοπήσεις δεσμεύσεων με την οικογένεια και τους εκπαιδευτικούς. Την επόμενη σχολική χρονιά ζητούν την ίδια παρέμβαση και για το γιο τους.

Δεκάλογος χαρακτηριστικών εκπαιδευτικού εμπιστοσύνης των οικογενειών

1. Η σχέση τους μαζί μας είναι ευχάριστη.
2. Τηρούμε το λόγο μας και τις υποσχέσεις μας.
3. Εντός των δυνατοτήτων και των περιορισμών μας κάνουμε ό,τι μπορούμε για να επιλυθούν τα προβλήματά τους και επιτευχθούν οι στόχοι που επιθυμούν.
4. Οι πράξεις μας αντιστοιχούν στα λεγόμενά μας.
5. Μπορούν να έρθουν σε εμάς για να ζητήσουν βοήθεια όταν έχουν πρόβλημα, γνωρίζοντας ότι δεν θα τους απορρίψουμε.
6. Μπορούν να εμπιστευτούν τις ικανότητές μας.
7. Μπορούν να μας μιλήσουν ανοιχτά και θα υπάρχει εχεμύθεια αν ζητηθεί.
8. Διαδίδουμε θετικές πληροφορίες για αυτούς.
9. Υπερασπιζόμαστε και μιλούμε για αυτούς μπροστά σε άλλους ανθρώπους.
10. Δεν αποφεύγουμε να αναλάβουμε τις ευθύνες άλλων μελών της ομάδας όταν απουσιάζει κάποιο μέλος, προκειμένου να εγγυηθούμε ότι συνεχίζεται κανονικά η ροή της παρέμβασης.